

“Davacı İstanbul Eczacı Odası vekili Av. Zehra ŞİMŞEK tarafından, 08.05.1997 tarih ve 22983 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Eczacıları Birliği Yardımlaşma Sandığı Yönetmeliğinin 6. maddesinin ve 14. maddesindeki “oda ve” ibaresinin iptali ile 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu’nun 58. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “Bu sandığa birlik azasının hepsi kaydedilmeye ve vecibelerini yerine getirmeye mecburdurlar.” cümlesinin, Anayasa’ya aykırı olduğu iddiası ile Türk Eczacıları Birliğine karşı açılan davada; davacı Oda’nın Anayasaya aykırılık iddiasının ve Yasa kuralının Anayasaya uygunluğu incelenerek işin gereği görüldü:

I- UYGULANACAK KURAL:

6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu’nun 58. maddesinde, “Türk Eczacıları Birliğince bir yardımlaşma sandığı kurulur. Bu sandığa birlik azasının hepsi kaydedilmeye ve vecibelerini yerine getirmeye mecburdurlar. (Değişik: 23/2/1995 - 4078/14 md.) Kurulacak yardımlaşma sandığının işleyişi, yardımlaşma aidatları ve yapılacak yardımlarla ilgili usul ve esaslar, Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti tarafından çıkartılacak bir yönetmelikle düzenlenir.” hükmüne yer verilmiştir.

Davacı Oda tarafından, iptali istenilen Türk Eczacıları Birliği Yardımlaşma Sandığı Yönetmeliğinin 6. maddesinde de, anılan Yasa kuralına paralel bir düzenleme yapılarak, 6643 sayılı Kanun’un 4078 sayılı Yasa ile değişik 58’nci maddesine göre Türk Eczacıları Birliği’ne kayıtlı bulunan ve bundan sonra kaydedilecek her eczacının, Sandığın doğal ve zorunlu üyesi olduğu ve yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda olduğu belirtildikten sonra, yine aynı Yönetmeliğin 14. maddesinde, Sandığa ait o yılki yıllık aidatlarını ödeyemeyen üyelerin oda ve sandık hizmetlerinden yararlanamayacağı kuralı getirilmiştir.

Davacı Oda, eczacıların sandığa üyeliğinin zorunlu kılınması ile davalı idarenin zaten görevi ve sorumluluğu kapsamında olan bir kısım hizmetlerin yerine getirilmesi için üyelerini ek yükümlülüğe maruz bıraktığı, bu yükümlülükleri yerine getirmeyen üyelerini de Oda ve Sandık hizmetlerinden yararlandırmadığı ve böylece kendi kuruluş amacına aykırı hareket ettiği, bu durumun Anayasanın kişi hürriyeti, örgütlenme özgürlüğü ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğu iddiaları ile söz konusu yönetmelik maddelerinin iptalini istemektedir.

Bu durumda, bakılmakta olan davada iptali istenilen yönetmelik maddesinin dayanağını oluşturan 6643 sayılı Yasanın 58. maddesinin, uyumazlığın çözümünde uygulanacak kural olduğu sonucuna varılmaktadır.

II- 6643 SAYILI TÜRK ECZACILARI BİRLİĞİ KANUNU’NUN 58. MADDESİNİN BİRİNCİ FIKRASININ ANAYASA’YA AYKIRILIĞI

Anayasanın, “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları” başlıklı 135. maddesinde; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının, belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleri olduğu hükmüne yer verilmiştir.

Esas Sayısı : 2014/126

Karar Sayısı : 2015/86

6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu'nun Birliğin kuruluş amacının ve görevlerinin düzenlendiği 1. maddesinde; Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını yürütmeye yetkili olup da, özel kanunlarında üye olamayacakları belirtilenler hariç, sanatlarıyla uğraşan ve meslekleriyle ilgili hizmetlerde çalışan eczacıların katılmasıyla; eczacıların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, eczacılığın genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, eczacıların birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla tüzelkişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde Türk Eczacıları Birliği kurulacağı hüküm altına alınmıştır.

Aynı Yasanın 58. maddesinde de, Türk Eczacıları Birliğince bir yardımlaşma sandığı kurulacağı, bu sandığa birlik azasının hepsinin kaydedilmeye ve vecibelerini yerine getirmeye mecbur oldukları, kurulacak yardımlaşma sandığının işleyişi, yardımlaşma aidatları ve yapılacak yardımlarla ilgili usul ve esasların, Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti tarafından çıkartılacak bir yönetmelikle düzenleneceği hükmü yer almaktadır.

Söz konusu Yasa maddesi uyarınca 08.05.1997 tarihli ve 22983 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türk Eczacıları Birliği Yardımlaşma Sandığı Yönetmeliğinin 5. maddesinde; sandık üyelerinin tasarruflarında bulunmalarını sağlamak, sandık üyesi olan eczacıların sosyal ve ekonomik çıkarlarını koruyup geliştirici çalışmalarda bulunmak, bazı durumlarda üyelerine yardımda bulunmak, sosyal ve ekonomik dayanışmayı güçlendirmek, Sandığın amaçları olarak sayılmıştır.

Türk Eczacıları Birliği, kuruluş Yasasında da belirtildiği üzere, Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını icra etmek isteyen eczacıların katılmasıyla; eczacıların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, eczacılığın genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak; eczacıların birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla kurulmuştur. Birliğe üye olmak, eczacılık mesleğinin ifası için zorunlu bir husustur. Ancak Anayasaya aykırılığı ileri sürülen Yasa maddesi ile eczacı odasına kaydolan eczacı, iradesi dışında kendiliğinden yardımlaşma sandığına da üye kaydedilmektedir. Öte yandan zorunlu olarak kayıt edilen eczacılar, üyelik aidatlarını ödemedikleri takdirde Sandık hizmetlerinin yanında Oda hizmetlerinden de yararlandırılmamaktadır.

Mülkiyet hakkı kişiye, sahibi olduğu şey üzerinde, yasalar çerçevesinde dilediği gibi tasarruf olanağı vermektedir. Tasarruf, tanımı gereği istediği gibi kullanma yetkisini içerdiği gibi, iktisadi olarak "elde edilen" yani menkul mülkiyetine konu olan gelirin tükenmeyen kısmını ifade etmektedir. Toplum yararına aykırı olmamak kaydıyla malik, sahibi olduğu şeyi dilediği biçimde kullanır. Bu nedenle, üyelik kapsamında zorunlu olarak ödenen aidatlar üzerinde kişilerin mülkiyet hakkı bulunmaktadır.

Anayasa'nın 35. maddesinde, herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu ve bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği öngörülmüştür.

6643 sayılı Yasa'nın 58. maddesi ile Birliğe üye eczacıların, mesleklerinin ifası ile doğrudan ilgili olmayan bir hususta, isteklerine bakılmaksızın Sandığa üye olmaya mecbur tutulmakta, üyelik kapsamında yıllık aidatlarını ödeme yükümlülüğü getirilmekte, bu yükümlülüğü yerine getirmeyenlerin oda hizmetlerinden de faydalandırılmaması öngörülmektedir. Konunun Anayasa ile güvence altına alınmış mülkiyet hakkını da

ilgilendirdiği dikkate alındığında, Anayasanın yukarıda belirtilen 35. maddesine aykırılık bulunmaktadır.

6643 sayılı Yasa'nın 58. maddesinin birinci fıkrasında Anayasaya aykırılığı ileri sürülen "Bu sanığa birlik azasının hepsi kaydedilmeye ve vecibelerini yerine getirmeye mecburdurlar." kuralı ile, serbest çalışan eczacıların gelirlerinin bir kısmının kendileri tarafından değerlendirilmesi yerine Sandığa aidat adı altında zorunlu olarak istenilmesi ve böylece menkul mülkiyet haklarının ellerinden alınmasında "kamu yararı" da bulunmamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi kararlarıyla da belirtildiği üzere; hukuk devletinde yasama faaliyetlerinin kamu yararının teminini amaçlaması şarttır. Bir yasa çıkartıldığı zaman kamu yararına dayanıyor olsa dahi, koşulların değişmesi sonucunda kamu yararını karşılayamaz duruma geldiğinde, Anayasanın 2. maddesi kuralına aykırı nitelik kazanır. Kamu yararını sağlamayan 6643 sayılı Yasanın söz konusu hükmünün, bu yönüyle de Anayasaya aykırılığı bulunmaktadır.

Öte yandan, Türkiye sınırları içerisinde mesleklerini ve sanatlarını icra etmek isteyen eczacıların, Birliğe üye olmaları zorunlu olmakla birlikte, mesleğin ifası için zorunlu olmayan Sandığa üye yapılmasının ve yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde oda hizmetlerinden de faydalandırılmamasının, Anayasanın 2. maddesinde yer alan "hukuk devleti" ilkesine, 19. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir..." hükmüne de aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasanın 135. maddesi kapsamında kurulan kamu kurumu niteliğindeki diğer meslek odalarının mevzuatlarında, yardımlaşma sandığı ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Yalnızca 6207 sayılı Avukatlar Yardımlaşma Kanunu'nun 1. maddesinde, sandığa üye olmanın isteğe bağlı olduğu yönünde kural bulunmaktadır. Esasen aykırılığı iddia edilen Yasa maddesi ile kurulan Yardımlaşma Sandığının amaçlarının sandık üyelerinin tasarruflarını bulundurmaları sağlamak, sandık üyesi olan eczacıların sosyal ve ekonomik çıkarlarını koruyup geliştirici çalışmalarda bulunmak, bazı durumlarda üyelerine yardımda bulunmak, sosyal ve ekonomik dayanışmayı güçlendirmek olduğu göz önüne alındığında, Sandığa üyeliğin ihtiyari olabileceği, ancak, itiraz konusu kuralla Sandığa, Birlik üyesi eczacıların hepsinin kaydedilmesi ve vecibelerini, yani üyelik aidatlarını yerine getirmeye mecbur bırakılmaları, üyelik aidatlarının ödenmemesi halinde Oda hizmetlerinden de yararlandırılmaması suretiyle eczacılık faaliyetlerinin engellenmesinin Anayasa'nın 48. maddesinde öngörülen özel teşebbüslerin çalışma özgürlüğünün sınırlandırılması sonucunu doğurduğu açıktır.

III. SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, 6643 sayılı Yasa'nın 58. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı iddia edilen "Bu sanığa birlik azasının hepsi kaydedilmeye ve vecibelerini yerine getirmeye mecburdurlar." cümlesinin, Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet hakkını, çalışma özgürlüğünü ve kişi hürriyetini zedelediği, aynı zamanda hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin 1. fıkrası gereğince, 6643 sayılı Kanunun 58. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin (Bu sandığa birlik azasının hepsi kaydedilmeye ve vecibelerini yerine getirmeye mecburdurlar.), Anayasa'nın 2, 19, 35 ve 48. maddelerine aykırı olduğu kanısına varıldığından iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına

Esas Sayısı : 2014/126

Karar Sayısı : 2015/86

dosyada bulunan belgelerin onaylı bir örneğinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine, 27/02/2014 tarihinde oybirliği ile karar verildi.”